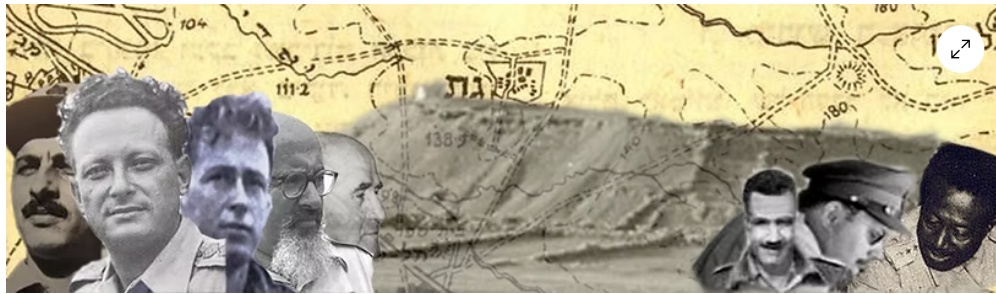
 שביט לב · Jan 27, 2022 · 13 min read

כלניות באוקטובר

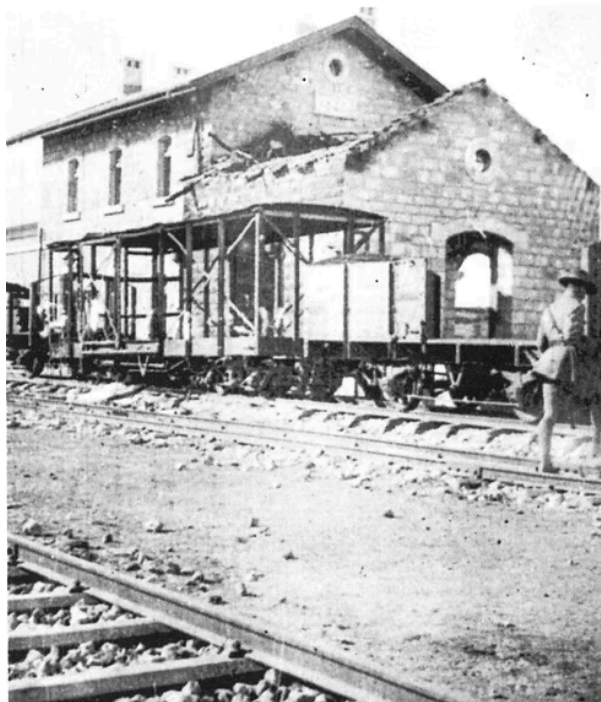

צילום אוויר גרמני משנת 1918 שבו נראה בברור הכפר עיראק-אל-מנשייה, התל ותחנת הרכבת הטורקית. כמו כן, שדה התעופה היה ממערב לחורשת העצים שממערב לכפר.

בחורף 2010 ביקרתי עם משפחתי אצל אחי בקיבוץ גת. בשעות הערב, כשעמדנו לצאת מביתה, שאלתי את אחי האם אפשר להגיע לכביש 6 דרך הפרדס, והאם סיימו את בניית הגשר המוביל לכביש. לפני שענה לי קפצה אחי ואמר: "בשעה הזאת, דרך הפרדס והתל, באמת, מה אתם חושבים לעצמכם? אתם רוצים להדאיג את אמא שלכם? והלכה לחדרה והתיישבה בחושך. יצאנו מהבית ואמרנו לה שלום ושלא תדאג, המצרים ניגפו מגת כבר מזמן והפדאיון גם.

אחי אמר שעם קצת מזל אפשר

לעבור את הנחל, וכך יצאנו לכיוון כביש 6 דרך התל. וואדי לכיש היה באמת עמוק וקצת בוצי, ואת הגשר עדיין לא סיימו.

תחנת הרכבת הטורקית המופצצת, לידה חייל אוסטרלי

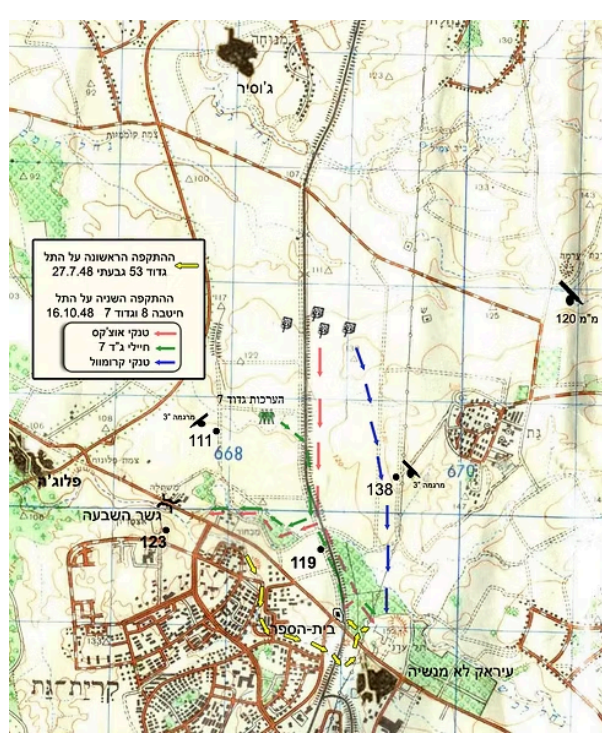
אני, בגבריות טיפשית, החלטתי לעבור את הוואדי, כך שבסוף התנופה מצאנו את עצמנו מפרפרים בבזך ומחליקים לתחתית הוואדי. בדרך למטה חשבנו איך נצא מפה ובעיקר חשבנו על ה"אמרתי לכם" של אמא. נעצרנו בתחתית הוואדי, ובין ה"אוף" של ילדיי ו"אני הייתי חוצה בלי לשקוע" של אישתי, נכנסתי לאדישות מה, ונזכרתי בגרי ליבני שסיפר לי על הטנקים של יצחק שדה שנתקעו בוואדי לכיש, ממש פה כשהתקיפו את התל. כשריונר מדופלם שילבתי לרוורס, לקחתי תנופה והסתערתי קדימה. הטנק שלי הפעם לא נתקע ויצא מהוואדי. מכיוון שהמצרים לא חיכו לי וגם לא הפדאיון, המשכתי לביתי ובדרך הרהרתי בסיפוריו של גרי ובקבוצת כלנית.

בכיתה ט' הדרכתי בשומר הצעיר עם ענבל פיליפס מגלאון את קבוצת כלנית ולקראת יום העצמאות עשינו להם פעולה על מלחמת העצמאות. בלילה עלינו לתל גת, סיפרנו להם על מצרים ועל חיילים גיבורים, חילקנו אותם לשלוש מחלקות וענבל המקסימה, שהייתה פמיניסטית ידועה, לא התאפקה ומינתה בנות כמפקדות הכוחות. המשימה של הפלוגה הייתה להסתער על הבאר למרגלות התל, מחלקה אחת כהסחה, השנייה התקפה עיקרית והמחלקה השלישית פינוי פצועים לתאג"ד, כשכל פצוע שיגיע לתאג"ד יקבל את חייו מחדש ויוכל לחזור למחלקתו להמשך הקרב. לצורך רצינות הפעולה, כמה מבני קבוצת שלהבת האמיצים הגיעו בפורד 5000 של הרפת והתמקמו עם פנסים ומכשירי קשר על גג הבאר.

חיילים טורקים באיזור שדה התעופה עירק-אל-מנשייה. שימו לב לשממה סביב

לצורך רצינות הפעולה, כמה מבני קבוצת שלהבת האמיצים הגיעו בפורד 5000 של הרפת והתמקמו עם פנסים ומכשירי קשר על גג הבאר.

מפת הקרבות הראשונים על תל גת

גת. הוא הפליג בדמיונו לימי הטורקים שבנו מסילת רכבת דרך הפרדס שלנו כדי לכבוש את תעלת סואץ מידי האנגלים. לא רק זאת, הם גם בנו תחנת רכבת גדולה לנוחות הנוסעים בשיפולי הפרדס המערבי. הוא הוסיף וסיפר על שדה תעופה ראשי מדרום מערב לתל, אותו בנו הגרמנים שבאו לעזרת הטורקים עם מטוסי פוקר משוכללים. גרי ליבני לא הסתפק בזאת וסיפר שהאנגלים גברו על הטורקים ועל הגרמנים בסיני כאשר פרצו לארץ מבאר שבע ובחרו להתקדם דרך המסילה צפונה, ואותה תחנת רכבת מפוארת בעלת שתי קומות הופצה ונכבשה בידי חיילים אוסטרים בדרכם צפונה לכיבוש הארץ.

התקפה חי"ר גדוד 7 בקרב השני על התל

תפקידים היה להאיר את התוקפים כמדמה מקלעים, וכל חייל שהואר היה צריך לשכב במקום ולהמתין לכוח החילוץ שיחזיר לו את חייו בתאג"ד. כל כוח קיבל מספר רימונים מתפוצצים מקופסאות גפרורים ומשימתו הייתה לפוצץ רימון על דלת הבאר, וכך יוכרע הקרב.

הכוחות יצאו למשימתם ובראשם המפקדות. הקרב היה קשה, היו נפגעים רבים והתקפות חוזרות ונשנות. בני שלהבת הגנו על הבאר בחירוף נפש, עד שקיבלו פקודה במערכת הקשר להקל על הכלניות התוקפות, ואכן לא עברו מספר דקות ורימון התפוצץ על דלת הבאר. בני שלהבת נסוגו לפורד 5000 ו"ברחו" הביתה. אלינו הגיע גרי ליבני בתיאום מושלם. עלינו לגג הבאר, התיישבנו סביב מדורה וגרי סיפר על הקרבות מסביב קיבוצנו

מזל שאימי לא ידעה שגם הטורקים והגרמנים נלחמו בפרדס. ילדי כלנית היו מרותקים, הקפה רתח בפניג'אן על המדורה ונִשְׁתֶּה על גג הבאר שלמרגלות התל בליל ירח אביבי אך סגירי. הילדים דחקו בגרי להמשיך את סיפוריו.

שלושים ואחת שנים אחרי שהאנגלים כבשו את הארץ, ויום אחרי הכרזת בן-גוריון על הקמת מדינת ישראל, פלשו צבאות ערב משבע מדינות לארץ ישראל.

המצרים בעזרת הסעודים, הסודנים ומתנדבים נוספים פלשו לארץ מדרום והתקדמו בשני צירים - אחד לתל אביב דרך החוף - הם נעצרו בנחל לכיש באשדוד שעובר גם למרגלות התל. בציר השני היו בעיקר סעודים ומתנדבים והם התקדמו דרך נירים ובאר שבע והגיעו עד קיבוץ רמת רחל שבדרום ירושלים.

חיילי גדוד 7 בקרב השני על התל

לאחר שהכוחות הפולשים נעצרו בקרבות קשים באשדוד, נגבה ובאר טוביה, הם ניתקו את הנגב על ידי תפיסת הכביש אשקלון-בית גוברין באמצעות חטיבה שלמה.

מהבאר והתל לכיוון דרום השתרע הכפר עירק אל מנשיה. המצרים ביצרו את הכפר והתל להגנה ומיד התחילו להפגיז את גת. לאחר כניסת ההפוגה השנייה לתוקף, הפרו אותה המצרים על ידי כך שבנו משלטים מדרום לכפר כרתיה, שנכבש בקרבות עשרת הימים על

ידנו, וחסמו שוב את הדרך לנגב. הפרה זו אפשרה לצה"ל לפעול למרות ההפוגה, וב-27 ביולי 1948, במסגרת מבצע גי"ס, הותקפו הכפר והתל בפעם הראשונה.

עוזי נרקיס מפקד גדוד 7 בקרב השני על התל

כוח של גדוד 53 של גבעתי יצא בלילה מקיבוץ גת, נכנס לוואדי לכיש באזור המאגר של הקיבוץ והתקדם בתוכו מערבה. קצת לפני הכניסה הראשית לקרית גת של היום הוא דילג מעל הכביש ונכנס לנחל גת שזורם מעירק אל מנשיה במקביל לנחל לכיש. הכוח חזר מזרחה בוואדי גת עד המקום שבו נמצאת היום תחנת השאיבה של מקורות ויצא להתקפה בהסתערות מהוואדי אל התל ואל בית הספר של הכפר, שהיה משמאלו. ההתקפה נבלמה באש יעילה של המצרים ולמרות ניסיונות הסתערות

חוזרים לכיוון בית הספר, ההתקפה נעצרה בגלל נפגעים רבים. פקודת הנסיגה הגיעה ממפקדת הגדוד שהתמקמה באזור גשר הרכבת שליד המאגר. הנסיגה התבצעה תחת אש וגרמה לנפגעים נוספים. בסוף הקרב היו לכוחותינו חמישה הרוגים והרבה פצועים. חלקם חזרו ברגל עד גת וטופלו טיפול ראשוני במרפאה. בקרב נהרג החייל יוחנן זילברמן מהמחלקה ששהתה בגת. הוא היה מוזיקאי מפורסם שנהג להנעים לחברים את הערבים בצליליו הנהדרים בנגינה על הפסנתר. בעוד הקרב התחולל בצידו המערבי של התל הגיעה שיירה של החטיבה המצרית המזרחית, שהייתה בנויה על מתנדבים מטעם האחים המוסלמים, ותקפה את כפר דרום ואת רמת רחל והתפרסה מקו מבאר שבע ועד

מפקד גדוד 82 (גדוד הטנקים) בעמדה בגת בזמן הקרב
השני על התל. מצולם כנראה על מגדל המים

סוף, אבל מגדל זאת מטרה יפה אך קשה להשגה, ויעידו על כך הפגיעות הרבות מאחורי המגדל, במרפאה ובמוסך הישנים.

הפוגה התייצבה, ושקט מדומה שרר בדרום. הנגב היה מנותק על ידי המצרים בציר אשקלון בית ג'וברין. בן גוריון התלבט רבות האם והיכן לחדש את הקרבות. הוא סייר בכל החזיתות והחליט לפרוץ את הדרך לנגב המכותר. לצורך כך נאלץ לקבל החלטה קשה להוריד שלוש חטיבות נוספות מהצפון ומהמרכז כדי שיוכל, לפי המלצתו של מפקד החזית יגאל אלון, לפרוץ את הדרך לנגב בזמן קצר, לפני שמועצת הביטחון תתכנס ותכפה עלינו הפסקת אש. המודיעין ויגאל ידון, שהיה הרמטכ"ל בפועל, חלקו על בן גוריון. הם טענו שאין להוציא חטיבות מהגזרות האחרות מכיוון שהירדנים בלטרון והעיראקים בשומרון לא יישבו בחיבוק ידיים, והם יכולים לבתר את הארץ במוותניים הצרים. האנגלים עמדו לכפות עלינו הסדר שלום ללא הנגב ובן גוריון קיבל החלטה והורה להוריד את חטיבה 8 של יצחק שדה,

דרום ירושלים, הר-טוב
ובית-ג'וברין. השיירה הגיעה לעירק
אל מנשיה ממזרח, ובראשה מפקד
החטיבה בדרך לתדרוך במפקדה
באשקלון. השומרים המצרים היו
לחוצים מאוד. הם פתחו באש
בטעות על השיירה שלהם, וגרמו
למות מפקדם של האחים
המוסלמים בקצה בית הקברות של
קריית גת של היום.

התחיל להיות מאוחר, עננים כבדים
הצטופפו מעל התל ורוח לילית
קרירה צופפה אותנו מסביב
למדורה. גרי אמר שהוא ינסה לקצר
ואנחנו תבענו ממנו להמשיך
ולהאריך:

ממרומי מגדל המים חרף את נפשו
יצחק רויף. הוא נקרא ע"י החברים
"הנץ". הוא הרחיק ראות עד נגבה,
ראה ורשם את סימני הדגלים או
את אותות המורס המנצנצים. הוא
שמע כל יציאת פגז לכיווננו, זיהה
וצעק בקול "יציאות, לתפוס מחסה"
וכל מטוס אויב הוא זיהה מרחוק,
הזהיר ונתן לנו מספיק זמן לתפוס
מחסה. ושלא תחשבו שמגדל המים
שלנו לא שימש מטרה לפגזי
המצרים. הם ניסו לפגוע בו בלי

טנקי הוצ'קס של חטיבה 8 שארבעה מהם אבדו בקרב

שני טנקי שרמן וביניהם טנק קרומוול של חטיבה 8 במבצע חורב

חייל כותב את הכיתוב "גדוד 7 קום יקום" אחרי הקרב השני

וחטיבה 9 "עודד", ולצרפן לחטיבת הנגב שהייתה בהתארגנות לאחר שהוחלפה זה מכבר על ידי חטיבת יפתח וכמובן לחטיבת גבעתי שתפסה את כל החזית מאשדוד ועד בית ג'וברין. וכך, בתחילת אוקטובר 1948 עיני המדינה נישאו דרומה לקראת הקרב המכריע של המלחמה לפריצת הדרך לנגב שייפתח מקיבוצנו ולראשונה בהתקפת יום יזומה על המערך המצרי בתל גת, ולראשונה ישולבו בקרב טנקים וחי"ר על ידי כוחותינו.

באותם ימים של תחילת אוקטובר הייתה תעסוקה מלאה ל"נץ" שאירח את כל מפקדי החזית - יגאל אלון, יצחק רבין שהיה קצין המבצעים של אלון, עוזי נרקיס, מג"ד 7, ויצחק שדה, מח"ט 8 - על מגדלו, והראה להם את הנוף הנשקף ממרומי משרדו.

בדיוק אז, כשהכוחות היו ערוכים ומוכנים להתקפה בדרום, מיודענו שלום רימר החליט לקחת את גורלנו בידיו בגזרה אחרת לגמרי, במשלט ליד שדה התעופה של עין שמר, מול הצבא העיראקי. הוא הגיע לשם עם חיילים מחברת הנוער של גת.

הדרומיים מגת נחשבו בעיני אנשי עין שמר כבוגרי הקרבות מול הצבא המצרי הכביר ונשלחו מיד לחזית לאייש עמדה בשדה התעופה עין שמר, מול הצבא העיראקי שנמצא על משלט שמונה מאות מטר ממזרח. בלילה, בעוד שלום רימר וחייליו מתקרבים לעמדתנו במשלט, חיילינו רצו לקראתם והמשיכו הלאה תוך כדי בריחה וצעקות: "אתמול התקיפו אותנו עיראקים עם סכינים בפה, טוב שכבר באתם להחליף אותנו. שיהיה לכם בהצלחה",

ונלמד מבחלים, תפסו
שלום וכיתתו את העמדות מול
העיראקים. לאחר מספר שעות,
כשלא נרדמו מהפחד, החליטו לישון במשמרות. בזמן ששלום ישן העירו אותו ובהלה והצביעו על צריף
הגוזניקים של שדה התעופה ואמרו שראו מספר דמויות נכנסות מאחוריו. והוא, כגתניק, לא היסס וריסס את
הצריף בבאזה, מקלע צ'כי כבד ששלום רימר ושלום רטנר התמחו בהפעלתו עוד בגת, בגלל מורכבותו
המכנית.

מפת תיאור מהלך הקרב של חטיבת אלכסנדרוני שכללה את
פלוגה ג' שלא חזרה. בצילום ניתן לראות בברור את התל,
את הכפר עיראק-אל-מנשיה ואת בית הספר שנמצא
מערבית לתל, אחרי פסי הרכבת

התבהרה מהר מאוד. המודיעין שלנו האזין לעיראקים וקלט שדרים בהולים בין עיראק לצבא העיראקי בארץ
ישראל. התברר ששלום חיסל במו ידיו עם הבאזה קצין עיראקי בכיר מאוד ממשפחת השלטון, שהגיע
במיוחד לארץ לסיור בחזית. הוא היה בכיר עד כדי כך שצה"ל השהה את פתיחת המתקפה המכריעה על
תל גת ביומיים שלמים, במטרה לראות מה יעשה הצבא העיראקי בשומרון.

התקרית בעין שמר לא גררה תגובה עיראקית, וכ"מחווה" לשלום רימר על פועלו יצא "מבצע יואב" לדרכו
ב-16 באוקטובר, שזהו יום הולדתו של שלום. ההכנות הושלמו ערב המבצע, כששיירה שלנו עם מיכליות
דלק ריקות אך ממוקשות יצאה מכרתיה לכיוון רוחמה בכוונה לגרום למצרים להפר את ההפוגה על ידי
פתיחה באש על השיירה. וכך היה, המצרים פתחו באש והמוקשים הופעלו, המיכליות נדלקו והעילה

אחרי שפתח באש, כל הגזרה
התעוררה כמו הר געש. שלום לא
התבלבל, כיוון את הבאזה למשלט
העיראקי וסחט את ההדק בצורות
קצרים. כשנוכח לדעת שכדוריו
פוגעים, פתח את מעצורי הציוד
והתחיל לרסס בצורות ארוכים את
העיראקים. לאחר שגמר שני סרטי
מקלעים התחילו פגזים נופלים על
עמדותיהם. הם הורידו ראשיהם אך
שמרו על מגע עם העיראקים,
שברחו מצריף הגוזניקים לכיוון
הוואדי. בבוקר, בסוף הקרב, הגיעו
המפקדים וכעסו מאוד על שלום, על
כך שחימם את הגזרה כשכל
חטיבות צה"ל בדרום לפני התקפה.
שלום פטר אותם באומרו: "מה
רציתם, שהם ישחטו אותנו?" והלך
לנוח מהלילה שעבר עליו.

כעבור יומיים המא"ז של עין שמר
חיפש את שלום: "איפה שלום יקירי,
גיבור עין שמר? הביאו אותו אליי".
שלום לא הבין על מה המהומה ומה
נפל בחלקו, שהרי המא"ז רק לפני
יומיים כעס עליו מאוד, ועתה הוא
רוצה את חברתו. התעלומה

פינוי עירק-אל-מנשייה אחרי הסכמי רודוס. פברואר 1949.
קצין האו"ם וקציני צה"ל

מתוך הספר בשדות פלשת 1948 מאת אורי אבנרי

פורטרט של גיבור לאומי

אתם שואלים – מי נתן לנו את המדינה הזאת, את החיים החופשיים בעורף בסוח?

אתם שואלים – מי החזיק מעמד במשלים מופגזים, במסר כדורים ופצצות, נגד טנקים ואוירונים וסתחים?

אתם שואלים – מי פרץ את הדרך לישראלים ולנגב, מי הדרך את התקפותיו של אייב בעל עדיפות עצומה במשק?

לא משק עדיף, לא יתחן מספרי, לא נומחיות מקצועית מעולה הביאו לנו את אלה. השיגו זאת טוראים פשוטים, צעירים אפורים, לחמים שלא חונכו לחיי צבא ואשר עלו בעמידתם בקרב על מיסב חיילי העולם. הבה ואספר לכם על אחד מהם, אחד החיילים האלמונים האלה, על חברי יוחנן.

ככל חיילי הקרב הותיקים בחזית הדרום, היה יוחנן זילברמן אחד מאותם שמשארו בחיים במקרה. משבאה ההפוגה השניה חשב שהנה בא תורו להנפש, לנסוע לחופשה, לבלות ימים אחדים בחברת הבחורה שאהב.

ובכל זאת, כשנתקבלה הדיעה שהמצרים חסמו את הדרך לנגב ובאה הפקודה להתקיפם – לא התלונן. הוא ניקה את המשק ולבש שוב את מדי הקרב המללכלים ויצא לקרב.

בפלגה היו "חקים" רבים, שבאו לסתום את הפרצות שנצחו בימי הקרב. כשהמוסרה עליהם אש חזפת מעמדות האיוב שהתכבד בעיראק-אל-מנשייה, תקפם לרגע הפחד. ואז קם הסוראי יוחנן במלוא קומתו כדי להראות להם מופת ולעזור להם להתגבר על הפחד. צחר של מסנת ירה פלח את חזהו, והוא מת במקום.

ראשינו. נאלצנו לסיים את הסיפור. ירדנו מהבאר, עלינו על עגלת הטרקטור וחזרנו רטובים אבל מרוצים לגת. גרי נפרד מאיתנו לשלום ואמר שבהזדמנות אחרת יוכל להמשיך את הסיפור. הוא ציין

שהסיפור נעצר בתחילת הקרב השני על התל, שהיה אחד מהקשים של מלחמת השחרור, אבל לא האחרון וגם לא האכזר ביותר!

לחידוש הקרבות נוצרה. עוד באותו ערב מטוסינו הלמו בשדות התעופה המצריים באל עריש ובגבול סיני. כוחות השריון היחידים של צה"ל - מחטיבה 8, שמונה טנקי אוצ'קס ושני טנקים כבדים קורמוול - התפרסו בשדות שבואדי ממערב לקיבוץ, מאחורי השלוחה של בית הקברות. בבוקר ה-16 באוקטובר תפסו חיילי גדוד 7 של חטיבת הנגב, שישנו בלילה בבתי הילדים הנטושים של הקיבוץ, את מקומם לפני הטנקים של חטיבה 8.

מפקד הקרב יצחק שדה תפס את עמדת הפיקוד שלו באחד הבונקרים הדרומיים של הקיבוץ, ובשעה שבע בבוקר התחיל הקרב על תל גת. הטנקים נעו דרומה והשיגו את החי"ר של גדוד 7, ואז התקדמו יחד לכיוון בית הספר שלמרגלות התל תחת חיפוי ארטילרי כבד של תותחיו מהוואדי שמאחורי מפעל הבטון הישן של הקיבוץ ושל מרגמות "3" מאזור בית הקברות.

היה כבר באמת מאוחר וגשם קל של סוף החורף התחיל לטפטף על

הזמן ברח ויום העצמאות נשכח. פעולות רבות וטובות חווינו ביחד עם קבוצת כלנית. התחפרות המכונית בלילה בוואדי בזמן שבנו גשר חדש מעליו הזכירה לי את הלילה ההוא בבאר, לפני עשרים ושבע שנים, עם קבוצת כלנית ועם גרי ליבני שכבר לא איתנו, לצערי. סקרנותי ניקרה בי עד שמצאתי את הזמן ללמוד את הסיפור הנשכח של תל גת. ראיינתי אנשים והשלמתי פרטים מהאינטרנט ומספרים. אכן כל מה שסיפר גרי - אמת, כולל הפרטים על הטורקים ועל הגרמנים, שנשמעו לנו אז בדיוניים כמלחמת הכוכבים.

שיר השועלים
 כתב: אורי אבנרי
 הלחין: מרדכי זעירא

1 באוגוסט 1948, ג'אלדיה

ארבעה-ארבעה על הג'יפ הדוהר
 ובוקע השיר מן הלב.
 והשביל בדרכם מרקד ומזמר,
 זה השביל המוביל אל האויב.

שועליו של שמשון
 שוב פָּשְׁטוּ בְּמַרְחָב
 ונושאים השלהבת בליל,
 מעזה ועד גת שוב נטוש זה הקרב,
 לחרות יִשְׂרָאֵל.

האזינו, מצרים, לשירו של שמשון,
 הוא בִּשְׂרָאֵת הַקֶּץ לְפִלְשְׁתִּים.
 האזינו היטב למקלע, לרימון,
 שיר המנות לחיל הפולשים.

ארבעה-ארבעה אל הקרב הגועש.
 מזמזמת בלאט המכונה.
 חדש המקלע הירוק את האש,
 אך האש ישנה נושנה.

שמונה טנקי הוצ'קס השיגו את החי"ר והצטרפו להתקפה לכיוון בית הספר, ליד גשר הרכבת שליד מאגר גת. למרגלות גבעה 119 התפצלו הכוחות, ארבעה טנקים ויחידת חי"ר פנו מערבה ונעו בוואדי עד גשר השבעה שלרגלי המשלט המצרי בגבעה 123, כדי לשמש חסימה לכוחות תגבור מצרים מפלוג'ה. ארבעת הטנקים הנותרים הסתערו עם חיילי גדוד 7 לכיוון בית הספר של הכפר (שהיה בהצטלבות מסילה וכביש בית ג'וברין של ימינו). שני טנקים כבדים מסוג קרומול, מגובים בחיל רגלים, הצטרפו להתקפה מצפון לכיוון תל גת.

המצרים הגיבו בהפגזה מפלוג'ה בתותחי 25 ליטראות (87 מ"מ) וירי מרגמות ומקלעים.

ההתקפה נעצרה בין בית הספר לתל על ידי גדר תיל ואש נגד טנקים. פגז פיאט מצרי הוציא את אחד הטנקים מכלל פעולה וטנק שני נתקע בתעלה.

חיילי גדוד 7 נתקעו בשדה הפתוח ללא סיוע טנקים, ופגזי המצרים עשו בהם שמות. הטנקים שלא נפגעו עסקו בחילוץ הטנקים התקועים,

וגם הקרומולים לא הואילו. האחד נתקע בוואדי לכיש והשני ניסה לעלות על התל אבל נהדף. בעיות קשר ושליטה בכוחות באו לידי ביטוי וההתקפה נבלמה. ב-10:30 התקבלה הפקודה לנסיגה כוללת. הכוחות היו תקועים בשטחים הנשלטים מהתל ולא יכלו להיחלץ לאחור.

הקרב הסתיים רק עם ערב. בחסות החשכה נסוגו הכוחות חזרה לנקודות ההתחלה. המפלה הייתה קשה מאוד: 30 הרוגים לגדוד 7 ופצועים רבים. ארבעה טנקים, שהיו 40% מכוח השריון של צה"ל, אבדו בקרב אחד והדרך לנגב המכותר לא נפרצה.

במטכ"ל התחיל ויכוח מר. בן גוריון לחץ להמשיך את המבצע למרות הכול. יגאל אלון רצה להעביר את ההתקפה למשלטי הצומת (צומת גבעתי) ולכבוש את גבעה 113 ומוצבי חוליקאת. ידן לחץ לדבוק בתוכנית

תל-גת
 יהודה עמיחי
 מתוך ספר השירים: "גם האגרוף היה פעם
 יד פתוחה ואצבעות"

רוח צִהָרִים נושֶׁבֶת קִלָּה
 אֶךְ רַק מַעֲטִים נִעִים בְּרוּחַ הַנוּשֶׁבֶת,
 מִתְּפֹאֲפִים קִצָּת עִם עֵשֶׁב וּפְרָחִים,
 חֲרִצוֹת רְבוֹת מְכַסּוֹת אֶת הַתֵּל
 וְאֶפְשֶׁר לומר, כְּחֲרִצוֹת לֹרֵב.

הַבֹּאֲתִי אֶת יְלָדִי אֵל הַתֵּל
 וְשִׁבְנוּ "עַלִּי גִבָּה וְצִדְדָה"
 כְּמוֹ בְּשִׁיר שֶׁל שְׂמוּאֵל הַנְּגִיד,
 אִישׁ תֵּל וְאִישׁ מִלְחָמוֹת כְּמוֹנֵי
 שָׁשֶׁר שִׁיר עֵשֶׁר לַחֲלִילֵי לִפְנֵי הַקֶּרֶב.

הַמְּרַחֵק בֵּין רִגְלֵי הַצְּעֵדוֹת זָבִין הָרִאשִׁי
 הוֹלֵךְ וְגֵדֵל וְאֵי הוֹלֵךְ וְקָטָן.
 הַיְמִיּוֹם הַהֵם הוֹלְכִים מִפְּנֵי וְהִלָּאָה
 וְגַם הַזְּמַן הַזֶּה הוֹלֵךְ מִפְּנֵי,
 וְאֵי בְּאִמְצַע, בְּלַעֲבֵי־הֵם, עַל הַתֵּל הַזֶּה
 עִם יְלָדִי.

אֶךְ לֹא דְבַרְתִּי אֵל לִבִּי, כְּמוֹהוּ,
 אֲלֵא אֵל יְלָדִי, וְהִנֵּנוּ תַחֲתֵי הַמַּתִּים שֶׁל הַתֵּל
 וְגַם הֵיא זְמַנֵּי כְּאֵיב הַזֶּה, וְנִצְחִית כְּמוֹהוּ

**שני שירים על הקרבות הראשונים
 יהודה עמיחי**

**בְּדֶרֶךְ לְחֲזִית לָנוּ בְּגֵן-יְלָדִים,
 לְמֵרָאשׁוֹתַי שְׁמַתִּי דָּבּוֹן צֶמֶר,
 אֵל פְּנֵי הַעֵיפוֹת יָרְדוּ סְבִיבוֹנֵים
 וְחֲצוּצָרוֹת וְבָבוֹת –
 לֹא מְלֶאכִים.
 רִגְלֵי, בְּנִעְלִים הַכְּבֹדוֹת,
 הַפִּילוּ מִגְדָּל קְבִיאוֹת צְבָעוֹנִיּוֹת
 שְׁעָמְדוּ זֹעַל זֹעַל,
 כָּל קְבִיָּה קִטְנָה מִזֹּאת שֶׁתְּחַתֶּיהָ.
 וּבְרָאשֵׁי הָיוּ זְכָרוֹנוֹת גְּדוֹלִים וְקִטְנִים בְּעֶרְבוּבָהּ
 וְעָשׂוּ בוֹ חִלּוֹמוֹת.**

**וַיַּעֲבֹר לְחִלּוֹן הָיוּ שְׂרָפוֹת...
 וְכֵן בְּעֵינֵי שְׁמַתְחַת לְשִׁמְרוֹתַי.**

רשמו לוחמים את הגרפיטי המפורסם של המלחמה - "למרות הכול ואף על פי כן פלמ"ח", ו"גדוד 7 קום יוקם". ואכן יומיים לאחר מכן, עם השלמת כיבוש משלטי חוליקאת על ידי גבעתי, נקרא הגדוד לעבור לנגב דרך משלטי הצומת ודרך חוליקאת, ולצאת במהירות להתקפה על באר שבע לפני שמועצת הביטחון תכפה הפסקת אש. ואכן הגדוד השתקם מהר, עמד במשימה והיה חלק מהכוחות שהעניקו בצהרי 21.10.48 את בירת הנגב לעם ישראל.

זה היה סופו של מבצע יואב, שבו נטלה חלק גם חטיבת יפתח שתקעה טריז מול בית חנון שהיווה איום לכתר את המצרים, וכך גרמה להתקפלות של כל הצבא המצרי מאשדוד דרומה אל עזה ודרומה מבאר שבע, ולמעשה כך נוצר כיס פלוג'ה שבו חטיבה מצרית שלמה נותקה ונותרה בין משלטי הצומת שבידנו לבין עירק אל מנשיה. לאחר הקרב על התל, יצחק שדה הרגיש אשם בתוצאותיו והתנדב לכבוש את

שהוכנה מראש ולחזור על התקפה נוספת על התל ועל עירק אל מנשיה, מכיוון שהעברת כוחות רבים לגיזרה אחרת והכנתם תגזול זמן יקר, מה גם שבמשלטי הצומת המערך המצרי בעל עומק (משלטי חוליקאת), לעומת המערך בתל גת שאחריו חירבת מאחז בידנו.

בסופו של דבר רבין ואלון עשו לידין תרגיל - והם ידעו מראש שהוא יצליח. הם העבירו אליו את סמכות ההחלטה, ואמרו לו שהם יבצעו את החלטתנו כלשונה. ידין חשש לקחת על עצמו אחריות למפלה נוספת בתל גת ואמר לאלון: "אתה מפקד הגזרה, ההחלטה היכן לתקוף בידך". עוד באותו הלילה יצאו חיילי גבעתי להתקפה על משלטי הצומת ועשו את הבלתי יאומן וכבשו את רובם בקרב אכזרי ומר. בימים הבאים הוטלה חטיבה 9 - "עודד" - העתודה המטכ"לית - למערכה, לניצול ההצלחה. גבעתי המשיכו וכבשו את מוצבי חוליקאת ופרצו סוף סוף את הדרך לנגב.

גדוד 7 המוכה התפנה להתארגנות מחדש בכפר הנטוש קסטינה. שורותיו אוישו מחדש במהירות, וגם ברן המ"פ הצעיר הצטרף למפקדיו. על אחד מקירותיו של הכפר הנטוש

המצודה של עירק סודן שנפלה בחלקו ותוך כדי כך קיפלה את המערך המצרי של בית עפה, הכפר עירק סודן ומשלטי דרך בורמה המצרית לתוך כיס פלוג'ה. כל

זה הוא רק הסיפתח לקרב המר ביותר שנערך על תל גת, הקרב שזכה לכבוד המפוקפק:

"הקרב שבו נהרגו לעם ישראל בעת החדשה הכי הרבה חיילים בקרב אחד".

בסוף דצמבר 1948, בזמן שיגאל אלון שעט עם חילותיו בסיני בואכה אל עריש במסגרת מבצע חורב, תפסה חטיבת אלכסנדרוני, שהורדה מהמרכז, את הגיזרה מול כיס פלוג'ה והתל. בן גוריון הגיע למפקדת חזית הדרום בגדרה ופגש את ידין. יחד הם תכננו את מבצע "חיסול", שמטרתו חיסול כיס פלוג'ה במבצע חטיבתי בהובלת גדוד 33. ערב ה-27.10.1948 התמקמה החטיבה מדרום לעירק אל מנשיה וגדוד 33 יצא לכיבוש הכפר והתל. פלוגה נוספת נשלחה למוצב גשר השבעה לבצע חסימה, כדי לבודד את אזור הקרב מפני תגבורת מפלוג'ה. בתחילת הקרב הכול התקדם לפי התוכניות: פלוגה א' פרצה לכפר מדרום וכבשה את חלקו הדרומי, פלוגה ב' עברה דרכה והתחילה בכיבוש חלקו הצפוני. פלוגה ג' עברה את הכפר דרך פלוגות א' וב', חצתה את כביש פלוג'ה בית ג'וברין, תפסה את פאתי הכפר הצפוניים ומרגלות התל, ויצאה להתקפה על התל מכיוון דרום. התקפתה נבלמה ע

ל ידי אש המגנים המצריים והיא נסוגה עם פצועיה לחצר בין הכביש לתל.

באותו הזמן המצב בכפר התהפך. המצרים התאוששו ויצאו להתקפות נגד על פלוגות הגדוד. מספר הנפגעים גדל והתברר שפלוגת החסימה לא הגיעה ליעדה ונסוגה בלחץ המצרים. בבוקר המצב של הפלוגות בכפר היה בכי רע ובלחץ המצרים ניתנה פקודת נסיגה כללית. פלוגות א' וב' שהיו קרובות יותר לפריצה מדרום נסוגו תוך כדי קרב קשה עם נפגעייהם. פלוגה

ג' דיווחה שאין ביכולתה לסגת בגלל מספרם הרב של נפגעייה. כוח חילוץ נשלח ממזרח על ציר הכביש אבל נעצר באש המצרים בפאתיו המזרחיים של הכפר. מצבה של פלוגה ג' הידרדר והמצרים תקפו אותה מספר פעמים. עם עלות השחר המצרים העבירו תגבורת של כוחות משוריינים מפלוג'ה, ועד עשר בבוקר תקפו את השרידיים של פלוגה ג'. אור ל-28 לאוקטובר עדיין נשמעו קולות הקרב מהכפר, ולאט לאט נדם קולם. מפלוגה ג' של גדוד 33 של אלכסנדרוני שריד לא חזר. שמונים ושבעה חיילי הפלוגה נהרגו בקרב וארבעה לוחמים נוספים משאר הפלוגות. היו גם חמישה נעדרים, אך הם חזרו בחיים עם פינוי הכיס כשבויי מלחמה.

הייתה זאת המפלה הקשה ביותר ממלחמת העצמאות ועד ימינו: מספר ההרוגים היה הגדול ביותר שספג עם ישראל בקרב אחד, המשימה לא מולאה, והכיס נשאר על תילו עד הסכמי רודוס.

נשאלת השאלה איך מפלה זו נשארה מוצנעת עד היום לעומת מפלות מפוארות אחרות, כמו החווה הסינית על 43 הרוגיה וככל הנראה הסיבה היא שכולם היו אשמים: בן גוריון וידין שיזמו את המבצע בעצמם ללא מפקד החזית, יגאל אלון שנתן את אישורו ללא תשומת לב ראוייה להתקפה חטיבתית בגזרתו, ומפקדת החטיבה שלא השאירה כוח עתודה מיומן שיוכל להיחלץ ולעזור לפלוגה ג' באופן שישנה את תוצאות הקרב הטרגיות. וכך, התל שהתברר עם הזמן שאינו תל גת הפלישתית, נחשב בעיני המצרים לטבורג שלהם

(עיר לובית שרומל הגרמני צר על דיוויזיה בריטית שנלכדה בה, ללא הצלחה). עד היום ישנם לא מעט סיפורים על הארמיה השלישית שכותרה בסיני על ידי כוחותינו במלחמת יום הכיפורים וכך עודדו אותה מפקדיה והתקשורת המצרית, עד פינויים: "זכרו את עירק אל מנשיה וקרבות התל ואת פלוגה. יום שחרורכם קרב".

הרוגי פלוגה ג' נקברו בקבר אחים על ידי המצרים והועברו לקבורה בנחלת יצחק בתל אביב לאחר המלחמה.

כיהא לאתר שהיו בו קרבות קשים, גם התל זכה שייכתבו עליו שירים, ואפילו על ידי משוררים שהשתתפו בעצמם בקרבות המרים. יהודה עמיחי, שהיה חייל בגדוד 7 של חטיבת הנגב והשתתף בקרב השני על התל, כתב שיר שנקרא "תל גת" שפותח את אחד מספרי שיריו – "גם האגרוף היה פעם יד פתוחה ואצבעות", ושיר נוסף בו הוא מספר על חייל שלן לפני הקרב בבית ילדים בקיבוץ ובחלומותיו מתערבבים פריטים מחיי הילדים שתלויים מעל מיטתו. הקשר בין השיר לקיבוץ גת לא היה מפורסם, אך לא מזמן כשחקרתי על הקרב, ידית אמת של עמיחי סיפרה לי את סיפורו. ובית הילדים היה כנראה באחד משני הבתים שמדרום למכבסה בגת.

סופר נוסף השתתף בקרב, וזה היה לו הקרב הראשון והאחרון. הסיפור מפתיע ומצביע על אופן ניהול הקרב בידי יצחק שדה. בזמן "מבצע דני" לכיבוש רמלה ולוד, כאשר יצחק שדה פיקד על חטיבה 8 בקרב, הוא יצא לבית הקפה "כסית" בתל אביב, פגש שם את אלתרמן וסופרים נוספים, ואמר לאלתרמן שלא יכול להיות שהסופר הלאומי שלנו לא משתתף בקרב לכיבוש הארץ. בו במקום הוא גייס אותו על ידי שלישו ושלה אותו לגדוד 88 כרגם בחטיבתו. בקרב השני על התל אלתרמן שימש כרגם באחת העמדות, בגבעת בית הקברות שלנו או דרומה משם בגבעה 111. הרגמים של יצחק שדה ספגו אש ארטילריה נגדית מסוללות המצרים, והיו להם נפגעים. באמצע הקרב תפס יצחק שדה את ראשו ואמר לעצמו: "מה עשיתי?", ומיד שלח את אחד מקציניו, בזמן הקרב, לשחרר את אלתרמן משרות צבאי.

"שיר השועלים" שמוכר כשיר שועלי שמשון נכתב על ידי אורי אבנרי בכפר ג'אלדיה, ששרידיו כיום הם החירבה עם הדקלים שמצפון לניר בניס. את רוב המלחמה עשה אורי אבנרי בדרום כלוחם ב"שועלי שמשון" מסביב קיבוצנו גת עד שנפצע מידי צלף מצרי ממרומי התל. השיר מבטא את מה שחש בעיני רוחו כשהקרבות חוזרים וניטשים שוב בין עזה וגת, מגת הפלישתית ועד ימיו כגת הקיבוץ שעליו נלחם ומגן. אין זאת פרשנות כלל, זאת עדות ממקור ראשון.

תל גת וכיס פלוגה כולו שוחררו עם פינוי הכיס, לאחר הסכמי רודוס, בסוף חודש פברואר 1949, וכך שוחררה גם גת מלחץ הפגזות המצרים. הייתה זו הנקודה האחרונה בארץ ששוחררה מעול המלחמה וחזרה לשגרה. הילדים חזרו והקיבוץ שוקם לתפארת.

אנחנו יכולים לזכור את תל גת כסמל ליהירות טרם קרב מצד מפקדים. אנחנו גם יכולים לזכור שקיבוצנו קם מחדש מאפר הריסותיו על ידי אנשים עקשנים שנאחזו בו למרות שספגו 2000 פגזים ו-120 פצצות ממטוסים על ראשיהם.

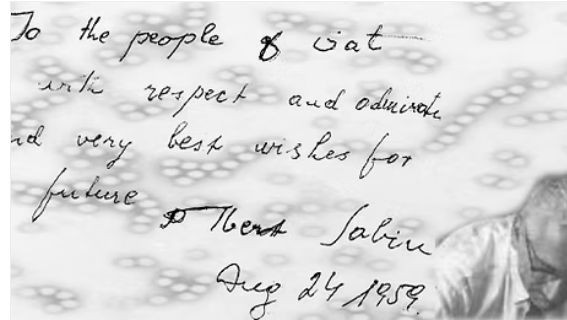
ואנחנו יכולים לזכור את רוח ההתמדה שלא נשברה גם אחרי המפלה, ואת חידוש המתקפה על ידי כוחותינו במקום טקטי אחר.

אז הרבה גאווה ויראת כבוד גתנקים באשר אתם.

קישורים לאתרים חיצוניים:
[דף הנצחה ליוחנן זילברמן](#)

Recent Posts

[See All](#)

ברברה

👁 127 💬 0

יונה ונער קפיטליסטי

👁 102 💬 0

כתבו לי

שם *

דוא"ל *

כאן ניתן לכתוב לי הודעה *

שלחו

